

6. 5 обов'язкових атрибутів справжнього лідера. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/blog/1134>. – Заголовок з екрану.

7. Панфилов А. Ю., Савченко О. А. Методологічні підстави формування лідерських якостей у студентів вищого навчального закладу // Вісник Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2012. – Випуск № 2. – С.11-17.

References

1. Stogdill R. Handbook of Leadership / Bernard M Bass, Ralph M Stogdill. – 3 Subedition. – N.Y.: Free Press, 1990. – 1184 p.

2. Vyshchaosvita Ukrainy yak faktor tsyvilizatsiinohovyznachenniamolodi : monohrafiia / Nats. Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. – K. : Pedahohichnadumka, 2010. – 312 s.

3. Vynoslavsk O. V Psykholohiia. Navchalnyy posibnyk. – K. : INKOS, 2005. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavsk_psihologiya/part5/5402.htm. – Zaholovok z ekranu.

4. Vyshchaosvita Ukrainy yak faktor tsyvilizatsiinohovyznachenniamolodi : monohrafiia / Nats. Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. – K. : Pedahohichnadumka, 2010. – 312 s.

5. Biesiedin M. O., Nahaiev V. M Osnovymenedzhmentu. Pidruchnyk. – K. : Tsentrnavchalnoiliteratury, 2005. – 496 s.

6. 5 обов'язкових атрибутів справжнього лідера. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.management.com.ua/blog/1134>. – Zaholovok z ekranu.

7. Panfylv A. Yu., Savchenko O. A. Metodolohichni pidstavy formuvanniliderskykh yakostei u studentiv vyshchohonavchalnohozakladu // Visnyk Natsionalnoho universytetu “Iurydychnaakademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho”. Serii: Filosofiia, filosofiiaprava, politolohiia, sotsiolohiia. – 2012. – Vypusk № 2. – S.11-17.

Буяк В. В., Doctor of Philosophy, Vice-Rector for Research and International Cooperation, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ukraine, Ternopil), bbb261074@gmail.com

Ideological and philosophical analysis of student's leadership

In this article has analyzed ideological and philosophical aspects of leadership in student's environment. An attention is accentuated on importance for the further progressive social development of leader's quality cultivation among the youth, but mostly in the environment of students.

Author characterizes main types, kinds, styles, stages of the student's youth leadership institute becoming, and also providing of leader's required character trait, which are giving a hope on real leaders' education from student years.

As a conclusion is confirmed, that in our times there is an urgent necessity in active leaders, and this needs an appropriate system of their preparing, in particular among students.

Keywords: leader, leadership, leadership theory, leadership concept, historical retrospect, phenomenon, society, power, domination, obedience.

Буяк В. В., доктор философских наук, проректор по научной работе и международному сотрудничеству, Тернопольский национальный педагогический университет им. Владимира Гнатюка (Украина, Тернополь), bbb261074@gmail.com

Мировоззренческо-философский анализ студенческого лидерства

В статье проанализировано мировоззренческо-философские аспекты лидерства в студенческой среде. Акцентировано внимание на важности для дальнейшего прогрессивного общественного развития культивирования лидерских качеств среди молодежи, а особенно в среде студенчества.

Автор характеризует основные типы, виды, стили, стадии становления института лидерства среди студенческой молодежи, а также подаются воспитательные черты характера лидера, смотря на которые можно надеется на воспитание настоящих лидеров еще со студенческой скамьи.

Как вывод утверждено, что в наше время имеет насущная необходимость в действенных лидерах, а это требует соответственной системы их подготовки, в частности среди студенчества.

Ключевые слова: лидер, лидерство, лидерские качества, студенческий лидер, студент, мировоззренческо-философский анализ, высшее учебное заведение, студенческое самоуправление.

* * *

УДК 37.01/371.671–029:1(045)

Гуменюк А. М.
кандидат філософських наук,
доцент кафедри суспільних дисциплін,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
(Україна, Хмельницький), annagumenjuk@mail.ru

Підручник як один із засобів становлення нелінійного мислення майбутнього педагога в умовах модернізації вищої педагогічної освіти

Переосмислено роль сучасного підручника у процесі підготовки майбутніх педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах. Проаналізовано структуру та зміст сучасних підручників з педагогіки з точки зору відповідності сучасним освітнім тенденціям. На основі проведеного аналізу, запропоновано шляхи когнітивної переорієнтації змісту навчального матеріалу у підручниках і посібниках з педагогічних дисциплін з метою вдосконалення процесу підготовки сучасного педагога, а саме побудова змісту на засадах методологічного плюралізму; презентація педагогічних проблем як поліальтернативних; проблемний характер викладу навчального матеріалу і завдань; відкритість навчального матеріалу для доповнень.

Ключові слова: нелінійне мислення, освітня парадигма, модернізація освіти, самоорганізація, особистісна трансформація.

Звернення до проблематики переосмислення ролі сучасного підручника з педагогіки у процесі підготовки майбутніх вчителів, а також перегляду його змістового наповнення зумовлене передусім парадигмальними зрушеннями в сучасній освіті та тими викликами, які вони створюють.

Такі зрушення вимагають від педагога спроможності: долати стереотипи; адекватно сприймати швидкозмінювану реальність; аналізувати процеси і явища за доби лімінальності, коли руйнуються традиційні цінності, а нові ще не з'явилися, відбувається хаотизація соціокультурного простору, наростання невизначеності буття, стохастичності і можливості ризиків; приймати адекватні рішення в умовах нестандартної ситуації, здійснювати свідомий вибір шляхів і методів освітньої діяльності та досягати визначених нею цілей. Такий стиль діяльності зумовлює необхідність становлення нелінійного мислення педагога, що дозволяє розглядати складні, багатовимірні, нерівноважні системи, до яких відноситься й освіта.

Потреба у подібній переорієнтації спричинена появою нового типу особистості – номадичної, що відкрита до взаємодії, знаходиться у процесі постійного творчого пошуку, самоструктурування та самовибудовування. За таких умов потребують перегляду й функції педагога: він виступає не лише транслятором соціального досвіду, а й фасилітатором, який допомагає у виборі можливих шляхів розвитку особистості, залучається до співучасті у процесі її становлення. У контексті сформульованих освітніх проблем нелінійні стратегії мислення виступатимуть одним з методологічних орієнтирів особистісної трансформації педагога, а, отже, модернізації вищої педагогічної освіти.

У сучасному філософсько-освітньому дискурсі дослідженню проблем модернізації вищої педагогічної освіти, методологічних засад сучасної освітньої парадигми, а також становлення нелінійного мислення педагога присвячені праці: В. Андрущенко, О. Базалука, В. Беха, В. Воронкової, Б. Гершунського, О. Гомілко, Л. Горбунової, с. Клепка, Н. Кочубей, В. Кременя, М. Култаєвої, В. Кушерця, М. Михальченка, В. Пазенка, І.

Предборської, М. Романенка, Н. Скотної, Т. Троїцької, В. Шинкарука, Н. Шубелки та ін.

Одним із засобів впливу на когнітивну сферу особистості виступає підручник, який з точки зору гносеології, в освітньому процесі конститується як основне джерело пізнання. Отже, матеріал, викладений в сучасних підручниках і посібниках повинен відповідати когнітивним потребам майбутнього педагога і створити такі базові теоретичні підвалини, на основі яких базуватиметься адекватна сучасним суспільним запитам педагогічна діяльність.

Для з'ясування такої відповідності, метою даної статті є проаналізувати зміст і структуру сучасних підручників та посібників з педагогічних дисциплін за наступними параметрами:

1. Структура підручників з педагогічних дисциплін.
2. Методологічна складова змісту.
3. Спосіб подання та змістове наповнення навчального матеріалу.
4. Характер і зміст навчальних завдань.

В процесі структурно-змістового аналізу сучасних підручників з педагогіки можна відзначити наступне.

По-перше, зміст даних підручників побудований на основі формуючого підходу в освіті. За такого підходу метою вивчення педагогічних дисциплін стає накопичення педагогічних знань, умінь і навичок. Зміст даних дисциплін зорієнтований на розвиток зовнішньо заданих цінностей і якостей у майбутнього педагога.

Також, очевидною є окремість та автономність кожного з компонентів змісту. У побудові змісту автори керувалися досить поширеним для формуючого підходу стереотипом викладу матеріалу “без повторень”, що унеможлиблює взаємозв'язок між його компонентами.

Під час аналізу репрезентованої методологічної складової у вищезгаданих виданнях ми виходили з того, що саме методологія є основним фундаментом, на базі якого вибудовується педагогічне знання. Отже, в даних виданнях методологічна складова є нерозробленою, що сприяє формуванню уявлень про відокремленість філософії від педагогічних наук у майбутнього педагога.

На нашу думку, така ситуація свідчить про методологічну обмеженість змісту і неготовність наших підручників до сучасного освітнього та міждисциплінарного діалогу. До того ж вони не готують майбутніх педагогів до сприйняття сучасних світових педагогічних тенденцій, як на це налаштовують інтеграційні процеси в освіті.

Таким чином, виникає необхідність переосмислення методологічних основ сучасної педагогіки і відповідної побудови змісту навчальних підручників з педагогічних дисциплін в дусі “методологічного плюралізму” з метою створення умов для розширення світогляду майбутнього педагога, становлення його методологічної культури та впровадженню в освіту принципу світоглядного плюралізму. З цього приводу Т. Троїцька зазначає: “Розробляючи освітні стандарти, програми та підручники з окремих дисциплін, а також складаючи навчальні плани, важливо врахувати, що презентований у них зміст освіти має бути комплексним з точки зору внеску в формування загальних ключових компетенцій, а аксіологія та етика відповідальності повинні бути основою вибору певної освітньої парадигми або підходу” [8].

З приводу презентації навчального матеріалу варто зауважити, що феномен редукції, спрощеної схематизації складає основу більшості навчальних посібників та підручників з педагогіки. Такий традиційний підхід, що переважає в сучасних підручниках, унеможлиблює вироблення аналітично-оцінних вмінь студентів, критичності мислення, мотивування, рефлексії, самостійного пошуку понятійного апарату педагогіки.

Знання, яке подається шляхом використання описових характеристик, є кінцевим і абсолютним. Призначення таких формулювань полягає в накопиченні “правильних” знань, які інтеріорізуються у внутрішній план дій педагога. Отже, в свідомості майбутнього педагога відбувається формування чіткої, встановленої програми майбутньої навчально-виховної діяльності.

У наведених підручниках підготовка майбутнього педагога до навчально-виховної діяльності відбувається не в результаті осмислення і аналізу педагогічної проблеми, необхідних для вибору тої чи іншої концепції, програми, технології, а як результат пригадування – яка методика, прийом, засіб найбільш підходять до даного явища.

Замість теорії на рівні запропонованого різноманіття рекомендацій пропонуються різноманітні процеси організації навчально-виховного процесу, пов'язані з формуванням тих чи інших якостей, умінь, навичок, які задаються без врахування необхідності осмислення їх змісту, проте з врахуванням того, що необхідно зробити і який результат при цьому слід отримати.

Автори книг апелюють до традиційного набору визначених, точно регламентуючих дії педагога методів, закритих засобів формування стандартної особистості. Така закритість, кінцевість даних методів представлена описами та рекомендаціями, покликаними одночасно розкривати їх зміст. Творчість вчителя, обмежена визначаючим характером методів, виявляється дозволеною тільки у вузькому просторі [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Переважання описових уявлень теоретико-педагогічного знання можна співвіднести з феноменом нарративу, зазначаючи, що нарративність є одним з принципів презентації матеріалу [3].

Щодо характеру і змісту навчальних завдань, що пропонуються студентам, то переважають здебільшого завдання репродуктивного характеру, які вимагають дати відповіді на запитання, скласти таблиці, підготувати схеми, скласти стислий конспект, вибрати правильну відповідь з декількох варіантів, заповнити таблиці, вписати з творів видатних педагогів певні цитати та ін. [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Також, необхідно наголосити на способах презентації змісту освіти у вищезазначених підручниках та посібниках з педагогічних дисциплін. Зміст освіти постає як набір етичних, політологічних, естетичних установок, поданих у вигляді кінцевого, готового незаперечного знання. Такий зміст виступає як комплекс виховних діяльностей, методів, які інтеріорізують ззовні задані цінності, особисті погляди, переконання і світогляд; як організаційний процес навчання правилам поведінки у колективній діяльності. При всій різноманітності підходів, представлених в

навчальних підручниках з педагогіки, нам не вдалося виявити жодного, який був би співвіднесений зі змістом освіти як смисловим феноменом. При такому підході відбувається його однозначне розуміння.

Автори підручників та навчальних посібників з педагогіки ігнорують власне виховну сторону навчально-виховного процесу. Прослідковується категоріальна переорієнтація їх змісту на мету, процес і результат, що призводить до "навчальної освіти". Це властиво для більшості проаналізованих підручників і навчальних посібників.

Таким чином, на основі здійсненого аналізу навчально-методичної літератури з підготовки педагога у ВНЗ, виявлено:

1) факт тяжіння до редукціонізму при побудові змісту сучасних підручників і посібників з педагогічних дисциплін;

2) недостатню розробленість їх методологічної складової;

3) нарративний характер презентації навчального матеріалу;

4) переважання завдань репродуктивного характеру.

Отже, за результатами проведеного аналізу ми дійшли наступних висновків.

По-перше, потрібно здійснити реорганізацію структури і змісту сучасних підручників з метою усунування розмежування навчальної і виховної складових у освітньому процесі.

По-друге, щодо інтерпретації методологічних основ педагогіки, то світоглядний зміст повинен бути представлений у навчальному матеріалі у неявному, латентному стані, розчинений в навчальному процесі, він виступає не як даність, а як можливість. За таких умов змістом освіти стають процеси, системи, що володіють внутрішньою логікою, генезою, джерелами, причинно-наслідковими залежностями, здатністю до самоорганізації. Філософська, психологічна і педагогічна складова повинні бути органічно вплетені в структуру і зміст педагогічних дисциплін, що впливають на становлення світогляду педагога. В зв'язку з цим, висувається ідея про пріоритетне формування самоорганізаційних первнів особистості педагога, яка обґрунтовується висновками синергетики і феноменології про те, що феномен самоорганізації полягає в здатності системи, в якості якої може виступати і свідомість, до самоперетворення [3]. Необхідним є представлення навчального матеріалу на засадах методологічного плюралізму, що передбачає співіснування, діалог філософських концепцій.

По-третє, необхідним є такий спосіб подання навчального матеріалу, при якому всі його компоненти знаходяться у взаємозв'язку і створюють своєрідні плато репрезентації його цілісності.

Отже, необхідно виокремити спеціальні умови відбору і презентації змісту навчального матеріалу, щоб забезпечити збалансоване поєднання логічного та інтуїтивного в діяльності педагогічної свідомості, що самоорганізується.

Стратегія вивчення педагогічних дисциплін повинна будуватись як сходження від відтворення класичних оцінок педагогічних теорій і систем за традиційними підручниками до конструювання власного розуміння освітнього процесу і дій педагога. У

такий спосіб освітній процес розуміється як необоротний нон-фінальний процес становлення особистості педагога під час спілкування, співпраці.

В підручниках і навчальних посібниках з педагогічних дисциплін необхідним є переосмислення змісту, який передбачатиме таку презентацію педагогічних явищ як феноменів, яка б сприяла дотриманню в освіті принципу світоглядного плюралізму і становленню нелінійного мислення сучасного педагога.

Робота з перетворення змісту навчального матеріалу вибудовується з орієнтацією на механізм його переосмислення може бути представлена у вигляді чотирьох етапів:

– готовність до розуміння смислу на рівні прийняття знань як особистісно значимих, що передбачає виключення можливостей неосмисленого їх накопичення;

– визначення і подолання протиріч в традиційному представленні знань, як попередня готовність до самоорганізованого вироблення нового змісту і ставлення до нього. За таких умов відбувається дискредитація попередніх смислів і побудова актуальних;

– перебудова попередніх знань на основі "дискредитації попередніх смислів", як готовність до теоретичної реалізації самоорганізованого відношення до них, тобто введення власних смислів;

– розробка власних відношень як готовність до практичної реалізації своїх смислів, тобто реалізації актуального смислу [3].

У відповідності до нелінійного підходу в освіті, шляхи організації навчально-виховної діяльності мають бути такими ж відкритими як і предмети, що вивчаються, інакше, відтворення предмету в свідомості буде викривленим, збідненим, редукованим [3].

Таким чином, відкритість методів необхідно враховувати при репрезентації матеріалу з педагогічних дисциплін. В даному випадку така відкритість передбачає можливість презентації у навчальному матеріалі настійких, нерівноважних фактів, які не мають однозначного трактування. У такому разі способом їхнього пізнання буде критична рефлексія, що забезпечить звернення до смислотворення суб'єктів навчально-виховної діяльності замість механічного завчання. Враховуючи розуміння освіти як відкритої системи, необхідно зауважити, що їй необхідні властивості метастабільності, нелінійності, ризоморфності, інакше відтворення навчального предмету в мисленні буде редуковане до спрощеної, нежиттєздатної схеми.

Насьогодні, підручники з педагогічних дисциплін повинні забезпечити перехід від позиції репродуктивно-відображуючого реагування до позиції продуктивної педагогічної творчості.

З метою становлення нелінійного мислення майбутнього педагога необхідне закладання до змісту педагогічних дисциплін таких компонентів, які передбачають спільну творчість викладача і аудиторії по збагаченню змісту власними, додатковими смислами, що доповнюють нормативно задані. Такий зміст порушує сталість світогляду, що склався, піддати сумніву попередні змістові наповнення [3].

Зміст навчального матеріалу педагогічних дисциплін повинен допомогти майбутнім педагогам виробити рішення про вибір основи майбутньої професійної діяльності. А спосіб викладу матеріалу має забезпечувати можливість для розвитку студентами понять, шляхом суджень, які сформульовані відкрито. За таких умов студенти зможуть критично оцінювати, виявляти приховані протиріччя, осмислювати, вибудовувати власну позицію по відношенню до педагогічних явищ. Адже, дії педагога стають доступними і зрозумілими для учнів, коли він керується власним, а не примусово нав'язаним розумінням явища. За таких умов, педагогічна майстерність, якій навчають сучасних студентів, набуває змістової основи і стає засобом самореалізації особистості педагога. Тобто відбувається внесення особистісного змісту до педагогічної діяльності.

Ще одним напрямом роботи є розробка спеціальних текстів підручників, яка повинна здійснюватись на основі постнекласичної методології, адже творча діяльність студентів можлива лише з використанням таких навчальних текстів. Умовами розробки таких текстів є:

- відкритість: текст не містить однозначної аксіоматичності;
- доповнюваність: текст є зорієнтованим на можливість бути доповненим суб'єктивними змістами студентів;
- діалогічність: текст повинен ініціювати виникнення діалогу.

У якості основних принципів подання навчального матеріалу у підручниках і посібниках з педагогічних дисциплін ми вважаємо доцільними запропонувати наступні:

- принцип номадизму, що передбачає відсутність жорсткого розподілу і схематизації навчального матеріалу, його іманентну рухливість;
- принцип нон-фінальності педагогічного знання, що передбачає ініціацію інтенцій до постійної освіти і самоосвіти педагога протягом життя;
- принцип проблемності, що полягає у такому викладі навчального матеріалу, який спонукає майбутнього педагога до активізації розумових сил внутрішніх роздумів, створюючи можливості для трансгресії;
- принцип можливості, який передбачає одночасну репрезентацію різних, навіть суперечливих сторін педагогічного явища або процесу.
- принцип відкритості знання і методу пізнання, що полягає у відсутності чіткої змістової завершеності знань, відхід від представлення їх як набору незаперечних істин, а також оперування нелінійними методами пізнавальної діяльності;
- принцип нон-абсолютизації значень, що полягає в деідеологізації будь-яких сторін педагогічного явища або процесу;
- принцип міждисциплінарної суб'єктності в контексті діалогу, що передбачає реалізацію міжпредметних зв'язків педагогіки з іншими дисциплінами на основі взаємопроникнення та взаємозбагачення;

– принцип нелінійності, що передбачає наявність можливостей для самоорганізації та самовибудовування;

– принцип інтеріоризації, що передбачає усвідомлення внутрішніх джерел розвитку сутностей і смислів явищ, що складають предмет вивчення;

– принцип антитезного викладу навчального матеріалу, в межах реалізації якого передбачається стимулювання потреби у самостійному вивченні, осмисленні минулого досвіду і конструюванні власних моделей його актуалізації [3].

Загальна орієнтація на вищезазначені принципи передбачає нове розуміння методологічності, концептуальності та проблемності, які в сукупності являють нову якість педагогічної освіченості.

У відповідності до зазначених принципів пропонуємо основні шляхи когнітивної переорієнтації змісту навчального матеріалу у підручниках і посібниках з педагогічних дисциплін з метою вдосконалення процесу підготовки сучасного педагога, а саме:

- побудова змісту на засадах методологічного плюралізму;
- презентація педагогічних проблем як поліальтернативних;
- проблемний характер викладу навчального матеріалу і завдань;
- відкритість навчального матеріалу для доповнень.

На нашу думку, презентація навчального матеріалу відповідно до визначених принципів сприятиме становленню нелінійного мислення у майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка: [посіб. для студ. вищих навч. заклад.] / Н. П. Волкова, рец. В. П. Кравець, О. Б. Тарнагольський. – К.: Вид. центр "Академія", 2003. – 576 с.
2. Зязюн. І. А. Педагогічна майстерність: [підручник] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушченко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
3. Кульневич С. В. Педагогіка самоорганізації: феномен содержания: [монографія] [Електронний ресурс] / Сергей Васильевич Кульневич. – Воронеж, 1997. – 230 с. – Режим доступа: <http://ucchebauchenyh.narod.ru/books/mono/gl3.htm>.
4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник. – 3-є видання, доповнене / Неля Євтихіївна Мойсеюк. – К.: видавництво, 2001. – 608 с.
5. Педагогіка: [Учеб. пособие для студентов пед. институтов] / Под ред. Ю. К. Бабанского. – М.: "Просвещение", 1983. – 608 с.
6. Педагогіка: [Підручник для ВУЗів] / Під ред. Головчука М. І. – Львів: видавництво, 2001. – 320 с.
7. Подласый И. П. Педагогіка / И. П. Подласый. – М.: Просвещение, 1996. – 556 с.
8. Троїцька Т. С. Аксіологічні засади методологічної підготовки педагога [Електронний ресурс] / Т. С. Троїцька. – Режим доступу: www.bdpu.org/scientific_published/pedagogics_1.../10.doc.

References

1. Volkova N. P. Pedagogika: [posib. dlia stud. vyshchikh navch. zaklad.] / N. P. Volkova, rets. V. P. Kravets, O. B. Tarnaholskiy. – K.: Vyd. tsentr "Akademiia", 2003. – 576 s.
2. Ziazun. I. A. Pedagogichna maisternist: [pidruchnyk] / I. A. Ziazun, L. V. Kramushchenko, I. F. Kryvonos ta in.; Za red. I. A. Ziazuna. – K.: Vyshcha shk., 1997. – 349 s.
3. Kulnevich S. V. Pedagogika samoorganizatsyy: fenomen soderzhaniya: [monografyia] [Elektronnyj resurs] / Serhei Vasylevych Kulnevich. – Voronezh, 1997. – 230 s. – Rezhym dostupa: <http://ucchebauchenyh.narod.ru/books/mono/gl3.htm>.
4. Moiseiuk N. Ie. Pedagogika: navchalnyi posibnyk. – 3-ye vydannia, dopovnene / Nelia Yevtykhiivna Moiseiuk. – K.:

vydavnytstvo, 2001. – 608 s.

5. Pedahohyka: [Ucheb. posobyе dlia studentov ped. ynstytutov] / Pod red. Yu. K. Babanskoho. – M.: “Prosveshchenye”, 1983. – 608 s.

6. Pedahohika: [Pidruchnyk dlia VUZiv] / Pid red. Holovchuka M. I. – Lviv: vydavnytstvo, 2001. – 320 s.

7. Podlasyi Y. P. Pedahohyka / Y. P. Podlasyi. – M.: Prosveshchenye, 1996. – 556 s.

8. Troitska T. S. Aksiolohichni zasady metodolohichnoi pidhotovky pedahoha [Elektronnyi resurs] / T. S. Troitska. – Rezhym dostupu: www.bdpu.org/scientific_published/pedagogics_1.../10.doc.

Gumenuk A. M., Ph.D., Associate professor of Khmelnytsky Humanitarian-pedagogical academy Social sciences department (Ukraine, Khmelnytsky), annagumenuk@mail.ru

Textbook as one of the components of non-linear thinking of the future teacher becoming in conditions of modernization of education in Ukraine

The article is devoted to rethinking the role of the modern textbook in preparing future teachers in higher educational establishments. The structure and content of modern textbooks on pedagogy are analyzed from the point of view of modern educational trends. The ways of cognitive reorientation of the content of educational material in the textbooks on pedagogical disciplines are determined in order to improve the process of the modern teacher preparation, namely the construction of meaning on the basis of methodological pluralism; presentation of educational problems as poly alternative; problematic way of educational material presentation; open educational material for additions.

Keywords: non-linear thinking, educational paradigm, modernization of education, self-organization, personal transformation.

Гуменюк А. Н., кандидат философских наук, доцент кафедры общественных дисциплин, Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия (Украина, Хмельницкий), annagumenuk@mail.ru

Учебник как одна из составляющих становления нелинейного мышления будущего педагога в условиях модернизации образования в Украине

Переосмыслено роль современного учебника в процессе подготовки будущих педагогов в высших педагогических учебных заведениях. Проанализированы структура и содержание современных учебников по педагогике с точки зрения соответствия современным образовательным тенденциям. На основе проведенного анализа, предложены пути когнитивной переориентации содержания учебного материала в учебниках и пособиях по педагогическим дисциплинам с целью совершенствования процесса подготовки современного педагога, а именно построение содержания на основе методологического плюрализма; презентация педагогических проблем как полиальтернативных; проблемный характер изложения учебного материала и задач; открытость учебного материала для дополнений.

Ключевые слова: нелинейное мышление, образовательная парадигма, модернизация образования, самоорганизация, личностная трансформация.

* * *

УДК 1 (316.37+316.61)

Бойченко Н. М.
кандидат философских наук, доцент,
докторант, Институт вищої освіти НАПН України
(Україна, Київ), n_boychenko@ukr.net

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЯК АКсіОЛОГІЯ

Статтю присвячено розгляду сутнісних зв'язків між філософією освіти та аксіологією. Уточнено основні завдання аксіології та з'ясовано відмінні риси основних відносно незалежних напрямів її сучасного розвитку: суб'єктивістського, трансценденталістського, процедуралістського та комунітаристського. З'ясовано, що ці напрями представляють не стільки взаємовиключні теорії цінностей, скільки різні виміри і рівні аналізу проблематики цінностей.

В трансцендентальній етиці цінностей, як і за суб'єктивістського підходу, отримуємо врешті-решт релятивізм людських цінностей – але вже слабкий релятивізм, якому протистойть абсолютність апріорних цінностей, релятивізм, обмежений рамками цих апріорних цінностей. Якщо суб'єктивізм етично хвибував на непотрібність Ініоно, то трансценденталізм нівелює також і етичну самість людини як суб'єкта, нівелює саму суб'єктивність.

Для філософії освіти необхідна теоретична та практична переорієнтація на парадигму філософії комунікації. Втім, послідовне розгорнення потенціалу філософії освіти виводить нас до осягнення, що як забезпечення успішності освітньої комунікації, так і інші прагматично ангажовані сюжети філософії освіти неминуче обертаються аксіологічною проблематикою.

Для представників процедуралістського напрямку в аксіології залишається нездоланною ця вихідна спокуса повернутися до конструктивізму, який для сфери лінгвістики є революційним, але у філософії відкидає назад – до філософії

суб'єкта як автора цих конструкцій. Тоді як цінності не можна сконструювати ні на чий розсуд – їхня природа принципово інтерсуб'єктивна.

Ключові слова: філософія освіти, аксіологія, суб'єктивізм, трансценденталізм, процедуралізм, комунітаризм, визнання.

Аксіологія як теорія цінностей є відносно новою філософською дисципліною. Не менш молодою є і філософія освіти як самостійна дисципліна. Хоча обидві дисципліни мали глибоку і багату передісторію, їхнє виникнення значною мірою збігається у часі – це початок ХХ століття. Чи є цей збіг випадковим, чи він зумовлений певним прагматичним поворотом у філософії? У нашій статті буде здійснено спробу надати аргументи на користь останнього твердження.

Спочатку варто уточнити основні завдання аксіології та з'ясувати відмінні риси основних відносно незалежних напрямів її сучасного розвитку, які були започатковані ще століття тому, але й досі визначають розмаїття підходів до поняття цінностей. При цьому ми спробуємо з'ясувати, що йдеться не стільки про взаємовиключні теорії цінностей, скільки про різні виміри і рівні їхнього аналізу.

Хоча перші філософські оцінки ціннісних суджень належать ще досократикам, але розгорнуту концепцію філософії як теорії ціннісного ставлення до всіх можливих питань пізнання і практики запропонував ще Сократ, однак лише на початку ХХ століття цінності настільки захоплюють увагу філософів, що можна навіть говорити про певний аксіологічний бум, який врешті-решт викликав конструктивну критику Мартіна Гайдегера [23].

Перші аксіологічні мотиви у філософії зустрічаємо у досократиків – на кшталт того, що надав Ксенофан релігії – “Якби у коней були боги, вони мали би подобу коней” [20]. Тим самим зазначався той антропологічний мотив, який згодом у софістів набуде форми крайнього антропоцентризму. Втім, на відміну від софістів, тут наголошувалося не стільки на властивому людині релятивізмі, скільки на специфічно людському, ціннісному ставленні до світу.

Таке ставлення послідовно осмислює Сократ, підпорядковуючи філософію суто аксіологічному, по суті своїй, завданню – виявити надійні підстави для здобуття людиною щастя. Сократ створює класичні основи аксіології, згідно яких суб'єктивне розуміння цінностей має під собою об'єктивне значення блага як вищої цінності. Крім того, зв'язок між першим і другим у Сократа з'ясовується на інтерсуб'єктивному рівні – а саме під час ведення зацікавленого і компетентного діалогу щодо щастя і блага. Сам же факт розбіжності такого процедурного з'ясування змісту цінностей з узвичаєними у афінському полісі стандартами ціннісних інтерпретацій (що призвело врешті-решт до суду над Сократом) позначає ту аксіологічну колізію, яка і сьогодні являє собою основну тему для аксіологічного дискурсу.

Отже, варто вирізнити такі основні, на нашу думку, напрями розвитку аксіології: суб'єктивістський, трансценденталістський, процедуралістський та комунітаристський. Нижче дамо їхню загальну характеристику під кутом зору їхньої значущості для можливого використання у освітньому процесі.